Число 33. Львів дня 15. (28) Липня 1902. **Річник VI.**

Виходить що тижня в четвер.

Редакция і адміністрация: Львів, ул. Батория 24.

Видає і за редакцию одвічає: Вячеслав Будзиновский.

СВОБОДА

Політичне, просьвітне і господарске письмо для народу.

Предплата на цілий рік стоїть 4 корони.

За анонси платить ся 20 сотиків від стрічки.

Рекламациї вільні від оплати.

Оповіщенє.

В виконаню свого рішеня в справі пострайкових процесів заняв ся Народний Комітет орґанізацию безплатної помочи правної дла селян потяганих до карної одвічальности з причини страйків при трибуналах карних в Тернополи, Золочеві, Станиславові, Бережанах і Львові — і подає отсим до відомости інтересованих, що на просьбу Народного Комітету зволили підняти ся безплатної помочи і оборони карної отсї пп. адвокати:

1. При трибуналї карнім в Тернополи: др. С. Чикалюк, др. С. Данилович, А. Гриневецкий, оборонцї карні з Тернополя і др. Евг. Олесницкий, адвокат зі Стрия (др. Олесницкий лише в значнїйших процесах з огляду на віддеглість).

При трибуналї карнім в Золочеві: рад. Л. Рожанковский, др. І. Дрогомирецкий, адвокати зі Золочева і др. Евг. Вацик, адвокат в Зборові.

3. При трибуналї карнім в Бережанах: др. Анд. Чайківский з Бережан і др. А. Могильницкий, адвокат в Рогатиниї.

4. При трибуналї карнім в Станїславові: др. Алексевич, др Должицкий, адвокати в Станиславові; др. А Кос, адвокат в Калуши, др. Могильницкий і др. К. Трильовский, адвокат в Коломиї.

Що до Львова, то Народний Комітет маючи своїх членів на місци, рішив не складати сталої карної оборони, але посередничити на жаданє в кождім процесї з окрема. Для тих отже селян, потяганих до карної одвічальности з причини страйків перед судами у Львові, що доси оборонця не мають, Народний Комітет на жаданє інтересованих дасть сам безплатно оборонця — тіж селяни, котрі вже оборонця собі винайшли, можуть рівнож удати ся до Народного Комітету, а сей порозуміє ся з п. оборонцем що до коштів оборони, так що і тотї селяни можуть мати оборону безплатну.

Всїх просимо, щоби звертали увагу інтересованих селян на се оголошенє і вказували їм, до кого мають удавати ся. Селяни округа Львів мають удавати ся в годинах передполудневих до льокалю редакциї „Дїла“ (ул. Батория ч. 24.) де удїлить ся їм першої інформациї.

При судах повітових поза Тернополем Станїславовом, Вережанами, Золочевом і Львовом повинні селяни в тих місцевостях, де є Русин адвокат або нотар, звертати ся до сих пп. Оборонцїв, бо як знаємо, Русини-адвокати і нотарі і так боронять селян за страйки в місцевих судах безплатно. В тих місцевостях, де Русина-оборонця нема, мають селяни удавати ся до одного з пп. Оборонцїв при трибуналах, що зволили приняти ся оборони на прошенє Комітету (імена подані в горі!) а сї пп. Оборонцї або самі підіймуть ся оборони або вкажуть на случай дїйстної потреби оборонця на місци, не-Русина. Всї кошти з такою обороною получені покриє Народний фонд.

Від Народного Комітету у Львові.

Нам сойму не треба!

Як тілько прийшла до Львова вість, що рада державна буде скликана доперва при кінци вересня, або й ще пізнїйше, бо аж в жовтни, ґазети наших ворогів зачали допоминати ся, аби правительство скликало тимчасом галицкий сойм. Коли побачили, що віденьскому правительству се ані в голові, ляхо-паньскі ґазети зачали сварити Кербера закидаючи єму, що він легковажить собі краєву автономію і нарошно не хоче скликувати сойму.

Що-ж на се має сказати руский народ? Чи і ми маємо боронити краєву „автономію“, чи і ми маємо домагати ся від віденьского правительства, аби оно шанувало галицкий сойм, та частїйше скликувало єго?

Отже ні! Руский народ, котрий аж пріє на саму вість, що галицкий сойм може коли небудь зійти ся, не має найменшої причини ставати в оборонї краєвої автономії. Коли мінїстерство дїйстно не хоче скликувати галицкого сойму то руский народ може тілько сказати мінїстрам: „Нехай же вам Господонько дасть за се многая і многая лїта!

Як довго нема сойму, так довго руский хлоп лягає сяк так спокійно спати, бо не боїть ся того, що коли пробудить ся, ґазети принесуть єму вість, що сойм ухвалив кольонїзувати Русь мазурами за рускі гроші, що сойм знов ухвалив сотки тисячів руского гроша на Вавель або які инші роботи в західній Галичині

Руский парод знає, що в користь руского народу сойм не ухвалить нїчого, отже не має найменшої причини домагати ся скликаня сойму. Знаючи знов, що все, рішучо все те, що ухвалить сойм, буде на шкоду Русинів, руский народ має дуже важну причину навіть **домагати ся від правительства, аби галицкого сойму цїлком не скликувало!**

Нинїшний галицкий сойм не повинен бути скликуваний не повинен ухвалювати нїчого, бо половина послів не має права голосу в соймі.

Працїнь в соймі повинні засїдати люди вибрані виборцями, а не іменовані правительством.

Русини мусять бути противниками скликуваня галицкого сойму єще тому, бо коли скличуть сойм, то рускі посли будуть мусїли сидїти під одним дахом і радити разом з тими, з котрими руский народ вже покінчив всї свої рахунки, з котрими не хоче мати нїчого спільного, котрих не хоче на очи бачити.

Як би сойм скликано мимо того, що руский народ є противником скликаня сойму, то рускі посли „взялиби участь“ в нарадах тілько на се, аби робити обструкцию і не допустити до нїяких ухвал. Цїлий руский народ, котрий знає, яку користь можуть Русини мати з галицкого сойму домагає ся, аби рускі посли робили як найострійшу обструкцию. Народний Комітет також є тої гадки, що рускі посли в соймі не повинні поступувати инакше. Сїй волї руского народу і Народного Комітету повинні підчипити ся рускі посли соймові і вже тепер повинні приготовляти собі материял до обструкциї.

З якої причини мінїстерство не скликує сойму, ми того не знаємо. Може і оно гадає, що галицкому народови сойм не потрібний. А як правительство того єще не знає, то ми скажемо єму, що нам сойму не треба, що правительство заслужило би собі на велику вдячність руского народу, коли би сойму вже цїлком не скликувало, хиба аж тогди, коли буде загальне голосованє без виборчих курий і коли сойм буде роздїлений на два сойми — для східної і західної Галичини.

Страйкові розправи в Тернополи.

Від половини сего місяця розпочали ся карні розправи обжалованих о провини поповнені з нагоди сегорічного страйку. Всї доси обжаловані з дуже малими виїмками увязнені, сидять вже місяць або більше і то все по мисли §. 175. уступ 3 і 4 поступованя карного, то є, щоби не змавляли ся зі сьвідками і щоби злочину не повторили, помимо того, що сьвідки звичайно жандарми і комісарі, з котрими не може бути змова, а страйки давно покінчили ся і о повтореню чину не може бути мови. По просту вірити ся не хоче, за що ті люди сидять, а сидить їх поверх двіста, полишали господарства, жнива і бідну родину! Якби хто ті всї акти перейшов, здивував би ся, кілько то недолї і сліз „наухвалював“ тернопільский суд (переважно русинами обсаджений — а ту ще Поляки нарікають на Русинів судиїв!

До тепер відбуло ся перед тернопільским трибуналом около 20 розправ страйкових — а має їх ще бути около 200 з коло 500 обжалованих, з котрих більша половина увязнених. Прокуратория вже виготовила 166 актів обжалуваня, а кількадесять справ єще в роботї. — До тепер судить оден трибунал під предсїдательством совітника Цибика (русина), а від тепер будуть два трибунали страйкові.

Всї „насильства“ поповнені майже виключно словними погрозами і то дуже благими, як: „не йди на роботу, бо буде біда“, — „бо буде зле“ — „бо попамятаєш“ і подібні! Навіть виразна погроза побитєм стрічає ся дуже рідко, нема жадного ушкодженя тіла, а дїйсної чинної зневаги може два-три случаї. Всї ті погрози уважає прокуратория яко злочини насильства з § 98 з. к. а трибунали прихилюють ся до тої гадки і засуджують за злочин на тяжку вязницю!

Ось перебіг поодиноких розправ з дня 22 серпня с. р.

Трибунал складають радники Цибик предсїдатель, Якубовский, Мандибур і Шелїский, вотанти.

I. Обжалований Тимко Комаринець господар з Гнилиць, властитель 40 морґів поля, лїт 51, письменний, має сина в реальній школї. Акт обжалованя закидає єму провини збіговиска (§ 283 з. к) і перекроченє обиди урядника (§ 312 з. к.) увязнений від 3 недїль! Оборонцї секр. Гриневецкий і др Розенфельд.

Тимко Комаринець випирає ся всякої вини.

Сьвідок гр. Русоцкий комісар з Збаража, котрий казав арештувати Комаринця, не знає нїчо з наочного спостереженя, донїс лиш тоє, що єму жандарм донїс а знає лиш тоє; що Комарицець в єго присутности заховував ся чемно і леґально.

Сьвідок С. Щепаньский, жандарм, зізнає: Коли комісар відчитав зібраній громадї рескрипт намістника о страйках, віддалив ся і поручив менї уважати, щоби люди зараз розійшли ся спокійно по домах: я просив Комариньця, щоби він накликав людий до відходу по домах і я сам хотів відійти. Чую, що Комаринець відозвав ся до людий: „Іди оден з другим до дому, чого стоїш? на що ся будеш дивити? На г...но?“ Я уважав, що К. тоє слово відносив до власти і до рескрипту намісника, хотяй К. нїчо більше не сказав і для мене і комісаря був дуже гречний; я запровадив К. до комісаря, комісар казав відвести до Нового Села до суду; ту К. задержано в арештї.

На сїм розправа скінчена, більше нїяких доказів ані фактів не наведено.

Вирок: Комаринця узнає ся винним обиди орґану урядового в урядованю § 312 з к. і засуджено на 10 день арешту!

Оборона зголошує зажаленє і просить о випущенє Ком. на вільну ногу. Прокуратор противить ся. Справа відходить до палати радної, котра рішає випустити Ком. на вільну ногу.

II. Обжалований Никола Кушнїр з Шилів пов. Збараж., 21 лїт парубок, коваль; увязнений від місяця. Оборонець секр Гриневецкий. Прокуратор закидає єму словну небезпечну погрозу Тарасови Олексюкови в цїли вимушеня на нїм, щоби опустив роботу у пана. (§ 98 б) з. к.)

Обжалований випирає ся вини: Нїчо не грозив, лиш перед церквою розмавляв з Олексюком о страйку в звичайний спосіб.

Сьвідок Т. Олексюк, зарібник двірский з Сїняви спроваджений зізнає: Кушнїр сказав до мене на цвинтари по Службі Божій: ти заволоко, ти знаєш що у нас страйк! як ти не підеш, то ми тебе колись так справимо, що фіра по тебе приїде. Я бояв ся тої погрози, але дальше робив-єм в дворі, бо я роковий. Я не знав що в Шилах страйк; був бим не йшов.

Сьвідок Іван Очкур робітник двірский: був тогди разом коло церкви, чув що обжалований говорив Олексюкови за страйк, але нїякої погрози не чув.

Оба сьвідки присягали. Розправа скінчена.

Вирок: Никола Кушвїр винен злочину з § 98 б) з. к. і засуджує ся єго на 2 місяцї тяжкої вязницї з постами. Обжалований вирок приймає, бо хоче ся вже раз „тої біди збути".

III. Обжалована Текля Кольб з Цаповець пов. Заліщики, зарібниця, замужна, мати 5 дїтей, увязнена від 29 липня. Оборонець адв. др Данилович.

Прокуратория обжаловує єї о провину з § 279 з. к. (Взиванє людий до помочи в опорі властям).

Обжалована заперечує вину і зізнає: Нїчо не робила, лиш просила жандарма, щоби не арештував єї мужа, жандарм єї відтручував і бив, она кричала ґвалту і плакала.

Сьвідок жандарм зізнає: обжалована бігла за арештованим єї мужом і кричала „ґвалту!" „горит!". Люди, котрих було багато на місци, почали гуртувати ся, і з гурту падали слова ображаючі жандарма і взиваючі до опору. Хто ті слова говорив не знати. Кольб нїчо більше не кричала, лиш „ґвалту", „горит!". На дзвіницн почали дзвонити; хто дзонив і з якої причини, не знати. Я Кольбу арештував і відставив до Тлустого.

Розправа скінчена. Вирок: Текля Кольб винна провини з § 279 з. к. і засуджує ся єї на 7 день. Оборона зголошує зажаленє неважности і просить о випущенє обжалованої на вільну стопу. Прокуратор противить ся. Палата радна рішає випустити. Обжалована в плач, що вона не знає куди іти до дому, она нїколи ту не була і не знає куди єї вели, просить, щоби єї назад жандарм відвів!

IV. Обжалований Семен Михайлюк з Мишкова пов. заліщицкого, зарібник увязнений 5 неділь. Оборонець др Мантель. Прокуратория закидає єму злочин з 98б з к. поповнений словними грозьбами. Обжалований випирає ся вини.

Сьвідки Іван Роґа, Панько Боднар і Назар Роґа зізнають: як ми йшли на лан робити, здибав нас під лїсом обжалований і сказав: „ви не знаєте, що не можна іти до роботи до пана, бо будете платити по пятцї штрофу. Кому той „штроф" буде ся платити і хто єго буде збирати, не казав — ми боючи ся штрофу вернули ся від роботи і прилучили ся до страйку.

Сьвідок Павло Війтишин форналь, зізнає: як їхав-єм по робітників на друге село, здибав мене обжалований і сказав, що як буду звозити чужих робітників, то ми боки поломить, але нїчого не робив менї; я поїхав далї і погрози тої зовсїм не бояв-єм ся.

Розправа скінчена.

Вирок: Семена Михайлюка увільнено від вини злочину § 98. з. к. а за перекроченє § 3. закона коалїцийного засуджено на 8 день арешту. Обжалований приняв вирок

V. Обжалований Никола Бариский з Дзвиняча, пов. Заліщики, господар 12 морґів ґрунту, виділовий читальнї, комітетовий стрейковий, увязнений від місяця. Оборонець др. Данилович. Обжалований о злочин словної погрози для вимушеня занехания роботи § 98б) з. к.

Обжалований перечить вину.

Сьвідок Бернард Брандес, економ дїдича жида: Сам нїчого не видїв, але робітники говорили єму, що Никола Бариский розганяє їх, і через те всї робітники і наймити покинули роботу і пристали до страйку. Сьвідок тої гадки, що і без того служба хотїла страйкувати, і страйкували пару день, аж доки комісар не загрозив їм примусовим спроваджeнєм до служби на основі патенту о слугах.

Сьвідок Луць Костинюк, форналь, зізнає: колисьмо войшли з жнивярками на лан і робітники з Серафинець зачали піджинати збіже, аби жнивярку пустити, зійшла ся цїла громада людий і зачали на них кричати, щобисьмо не робили, щобисьмо приставали до страйку. Никола Бариский стояв від громади на боцї і сказав до мене і до Гриця Прокіпчука: уважайте, аби вас не було при роботї, як будемо вертати, „бо буде зле"; яке то зле, не казав. Ми понехали роботу і пристали до страйку але не тому, що боялисьмо ся, лиш самі уже перед тим постановилисьмо піти разом з громадою.

Сьвідок Гриць Прокіпчук зізнає так само.

Сьвідок жандарм наочно нїчого не видїв а зробив донесенє і арештував Бариского на основі представленя економа.

Вирок: Бариского увільнено від вини злочину з § 98 з. к. а за перекроченє § 3. зак коалїц. засуджено на 10 день арешту. Обжалований вирок приняв.

VI. Обжалований Михайло Калмук з Беремян пов. Заліщики увязнений. Обжалований о злочин з § 81. зак. кар. (ґвалт на орґанї урядовім в цїли ударемненя урядованя поповнений через тоє, що в часї страйку пірвав ся чинно на жандарма арештуючого єго сина. [Нїхто не боронив? *Прим. Ред.*

Обжалований випирає ся вини і каже, що лише просив жандарма, щоби безневинно не арештував сина.

Сьвідок жандарм зізнає, що обжалований вхопив жандарма за руку, коли той єго сина хтїв вести до арешту, з криком: „не дам брати".

Вирок Калмука узнано винним злочину з § 81. з. к. і засуджено на 3 місяцї тяжкої вязницї. Обжалований з плачем приймає кару.

VII Обжалований Семен Трач з Устєчка пов. Заліщики, увязнений від місяця; прокуратория скаржить єго о ґвалт чинної погрози § 98 а) з. к і провину розсїваня фалшивих вістий о зарядженях властий § 305 з к.

Обжалований признає, що сусїда свого Семена Шеґединя у себе на подвірю, — коли з ним ввійшов в розмову о страйку, а Семен Щеґедин не хотїв дати ся намовити до страйку, — ударив два рази в карк зі злости, без нїякої цїли. Поголоски, що право заборонює лише дїдича самого і єго родину відганяти від роботи на своїм ґрунтї, а що впрочім кождого иншого можна зганяти — не ширив.

Сьвід. Шеґедин зізнає, що дістав 2 рази в карк за тоє, що сказав, що він такой піде на роботу до двору. Однако не пішов на роботу тому, що другі не йшли.

Сьвідок жандарм зізнає, що обжалований не ширив цїлком поголосок, то инший тоє робив, але через помилку жандарм подав донесенє на обжалованого.

Вирок. Семен Трач винен злочину з §. 98 а. з. к. і засуджений на 2 місяцї тяжкої вязницї. Обжалований вирок приймає.

VIII. Обжалований Кароль Хабла з мазурского села Ходачкова великого пов. Тернопіль, мазур, має 7 дїтей, зарібник увязнений, оборонець др. Данилович о словну погрозу §. 98. б. з. к.

Обжалований не почуває ся до вини, не грозив нїкому, лиш просив їдучив з Тернополя робітників „zeby nam biednym nie odbierali chleba": „niech zacykajom, pukond u nas bendzie zgoda".

Сьвідок Зофія Якубовска, мазурка, зізнає: як фіри з тернопільскими робітниками надїхали, Хабла став з палицею против і просив, щоби не їхали до села, поки люде не погодять ся з двором. Більше не чула нїчо.

Сьвідок жандарм видїв, що Хабла фірй спер, але грозьби не чув, бо стояв дальше.

Ссьвід. Ґольденберґ, економ, нїчого сам не видїв, лиш чув, що робітники єму казали, що Хабла грозив забитєм, єсли поїдуть в село.

Сьвід. Іґнац Ринда, мазур, 16 лїт, форналь, зізнає, що Хабла здержав фіру, котрою віз робітників і кричав, піднявши палицю: nie puscę was, a jak się nie wrócicie, to głowy nie wasze i wam śmierć, a mnie kryminał.

Сьвід. Ігнат Зорій, форналь, 20 лїт зізнав так само.

Вирок. Кароль Хабла винен злочину з § 98 б. з. к. і засуджено єго на два місяцї тяжкої вязницї. Вирок приняв.

IX. Обжалований Михайло Андрусюк, зарібник з Бердиковець, пов. Заліщики. Увязнений від місяця. Оборонець др. Данилович. Обжалований о злочин словної погрози для зїгнаня робітників з §. 98б б. з. к.

Обжалований не почуває ся до вини; він лише просив мазура, аби сказав своїм товаришам, щоби страйку не псували, але нїчо не грозив.

Сьвідок Войцєх Пітак, мазур з під Тарнова зізнає: нас жиди продали до Бедриковець, ми згодили ся були на Буковину до бураків до другого жида, а той жид продав нас жидови до Бедриковець, ми би були не йшли, як би знали, що таке буде. Як я робив в дворі на подвірю, прийшов до мене Андрусюк і сказав: Скажіть там своїм мазурам, щоби відступили від роботи „bo będzie bida z wami". Я сказав тоє моїм товаришам, а они врадили пристати до страйку, zeby ludziom nie psuć i sobie biedy nie zrobić, бо вже перед тим якісь люди кидали на нас камінями.

Вирок: М. Андрусюк винен злочину з §. 98б) з. к. і засуджує ся єго на 2 місяцї тяжкої вязницї.

Обжалований мусїв вирок приняти, бо він був увязнений на підставі § 175 уст. 2 пост. карн. (щоби не утїк), отже мусїв би сидїти в слїдчій вязници аж до порішеня зажаленя яких два місяцї і той арешт не числив би ся єму до кари

Отсе образок розправ страйкових з одного дня, калєйдоскоп тих „страшних гайдамацких ґвалтів" за котрі шляхта хотїла би обставити шибеницями цїлий край!

Таких розправ буде єще сотки.

За страйком бойкот.

(Голос з провінциї).

В часї розпучливої боротьби о „бути" або „не бути", яку веде наш нарід зо шляхотско-жидівскою маффією, залунали як раз під впливом сеї боротьби поодинокі оклики: „Бойкотуймо горівку!" На мою думку такі оклики повинні гомонїти не в однім, не в двох селах, а по всїх наших селах і містах без виїмки. Вирікаймо ся горівки й тютюну, а заощаджений гріш обертаймо на народні потреби а передовсїм на боротьбу о подвигненє народа з пониженя й нужди, в яку завела наш нарід і в якій силкуєть ся держати єго по віки вічні маффія у злуцї з чинниками, які по справедливости повинні би ставати в оборонї слабших, покривджених та пригнетених!... Атже наш нарід і без того упадає під тягаром податків і драч, тож маємо на себе накладати ще добровільні податки, щоб ними збільшати силу тих, котрих метою є знищенє нашої нациї?! (На сам тютюн видала Галичина в минувшім роцї 28 мілїонів корон!)

Що горівка є одним з найгрізнїйших ворогів нашого народа, що нищить єго здоровле, що руйнує єго морально і економічно, на се годить ся не лиш наша інтелїґенция, але й значна часть наших селян і міщан. А все-ж таки безрадно позволяємо сему лютому ворогови ґаздувати в нашім народї! Вправдї не дасть ся заперечити, що немало у нас завдано собі труду над отверезенєм народа — пригадаймо собі лиш дїяльність у сїй справі бл. п. митрополита Йосифа (чи не й за се також усунула єго маффія з рідного краю?...), а всеж таки горівка панує у нас як давнїйше з повною силою. Ба, коли одні промовляють за повною тверезостю, то другі є тої думки, що наш простолюдин не може обійти ся без горівки; вказують іменно на се, що він занадто привик до неї (наслїдки панованя небіжки Польщі!), що лиш уживаючи єї може спожити свою лиху страву, наконець на се, що „гієрархія сполечна" перемінила „свєнту карчму" в часї свого пятивікового панованя в таку твердиню, що і „врата адова не одолїють єї".

Тепер чимраз більше приймає ся у нас пересьвідченє, що нам належало-б ширити повну тверезість, бо як інтелїґентному чоловікови тяжко задержати міру в уживаню тютюну, так без порівнаня тяжше простолюдинови задержати міру в уживаню горівки. Що горівка улегчує нуждареви спожити лиху страву, се можливе, однак з другої сторони згідно твердять лїкарі, що алькоголь дїлає некористно на знаряди травленя. До-того не забуваймо, який алькоголь дістає наш нуждар у „сьвєнтій карчмі"!...

Справу ширеня тверезости треба брати також з ширшого екомічного і національно-полїтичного становища. Хто фабрикує у нас горівку? Хто торгує нею? Як-раз та шляхотско-жидівска маффія, з котрою наш нарід веде боротьбу на житє і смерть. Мілїони руской кервавицї загарбала і загарбує шляхта за горівку, мілїони загарбала при викупнї права пропінациї, мілїони загарбує за громадні концесиї на право дрібної продажи — сї концесиї відступає, як звісно, маффії жидівскій. А памятаймо об сїм, що значну часть сих мілїонів обертає шляхта на „народови податек", призначений на борбу з руским народом, бажаючи держати єго в вічній економічній неволи і заміни-

ти єго на політичну нулю! Памятаймо дальше об сім, як безлично вихісновує шляхта свою політичну перевагу в податкових справах! Міліони остали в єї бездонних кишенях через те, що, вміючи спритно ходити коло „ґешефту“, постаралась о се, що єї ґрунти в значній части зачислено до низших кляс, коли навпаки селяньскі ґрунти зачислено в значній части до висших кляс, чим випадало по правдї; міліони дарували їй по просту податкові власти. Кому-ж незвісна справка ексцеленциї Яворского та Потоцкого? А кілько то таких справок покриває „уржендова таємніца“? Атже звісно, що справки ексцеленций лише „чудом божим“ вийшли на сьвітло денне!..

А Жидова? В єї руках нагромаджені найбільші капітали, она загорнула майже всю торговлю в краю і сей монополь вихіснове безпощадно, визискуючи з усею силою як-раз сї наубожші верстви нашого народа, що найбільше споживають горівки; она нищить сї верстви лихвою, нечуваною впрочім нїгде на сьвіті; жидова закуповує щораз більше великих посілостий земельних, міста щораз більше жидівскі, она засїла всї корчми і майже всї гостинниці, в усїх справах політичних іде Жидова солідарно з маффією шляхотскою і. „ пособляючи їй своїми капіталами в єї справках!.. Чи-ж маємо супротив сего позволяти, щоб Жидова нищила наш нарід горівкою?! Чи-ж маємо з заложеними руками глядїти, як шляхотско-жидівска маффія копає могилу нашій нациї?! Коли маффія від віків веде з нами зачіпну борбу, не перебираючи в средствах, і „навіть з чортом получила-б ся, щоби лише здобути самостійність ойчизни“ (слова Янця Добржаньского), то ми мали-б не вихіснувати навіть усїх законом і етикою дозволених тактичних средств самооборони?!... Отже се рівнало-б ся прямо сомоубийству! Як-раз тепер, коли з пригнетеної груди нашого селянина без усяких посторонних вливів інстинктово відзиваєть ся оклик: „Бойкотуймо горівку!“, возьмім ся з подвоєною енерґією до дїла, користуючись досьвідом, яким ми здобули доселї в борбі з алькоголїзмом. Коли в наших політичних змаганях не змогли ми довести до поважнїйших успіхів, то причина того в значній, коли не в головній части лежить в тім, що по сторонї шляхти й Жидови стають усе ц. к. власти, та хоч старости й жандарми нераз вже пакостили сьвященикам, що ширили тверезість, все таки не потребуєао побоюватись насиланя жандармів, уланів та драґонів, хиба щоб „ойчизна“ стала „вольна і сїльна“ та завела на ново панщину, але до сего далеко далеченько. Коли народи, у котрих алькоголїзм розширив ся без порівнаня менше, заснували цїлий ряд товариств і видали богате письменство для поборюваня єго, то тим більшу дїяльність повинні ми розвинути на сім поли, коли горівка є одним з головних жерел економічної сили а заразом головним оружем найгрізнїйших ворогів нашої нациї. Що наша робота не буде легка, що не доведе нас скоро до бажаної мети, до поваленя „сьвенто-ої карчм-и“, се правда, бо тут ходить о вилїчене народного орґанїзму з отруї, якою опікуни „почцївеґо людку“ поїли єго довгий ряд столїтий. Однак се не повинно відстрашувати нас від сповненя сьвятого обовязку, противно з надією, що чим тяжша буде боротьба, тим сьвітлїйша буде й побіда, ідїм в нарід з зазивом: „Бойкотуйте горівку — і тютюн!“ Догіднїйша хвиля на таку роботу нїколи вже нам не наспіє! Спішім ся, „бо время люте“!...

Павлович.

Хлопский страйк.

П. Михайло Петрицкий, голова стрейкового повітового комітету на повіт Гусятин, був арештований і відставлений до слїдчої вязниці в Тернополи. В середу, 20 серпня випустили п. Михайла Петрицкого з слїдчої вязниці на вільну стопу. Через послїдних 8 (вісїм) діб не приймав нїякої поживи, а від недїлї, через три дни, не пив навіть води. Виглядає дуже знищений, пожовклий, ходить тільно при помочи і то хід дуже непевний. Голос захриплий і говорить лише шепотом. Мало бути у нього трех лїкарів, між иншими д-р Гладишовский. Жадному з них не удало ся спонукати єго, щоби приняв поживу. Розвідавши, що пючи воду піддержує ся тїло довше, покинув воду пити. Грозили єму штучним відживлюванем, на що заявив, що не дасть ся, а коли би поконали єго силою, то розібє собі голову. До тої остаточности не хотїли доводити. Прискорено слїдство і комната радна ухвалила пустити єго на волю. Який вислїд слїдства, не знати. Петрицкий не боїть ся слїдства, а хиба тільки сего, щоби прокураториа не кинула до коша цїлої справи, бо він має деякі сензацийні факти судово-увіковічнити“...

З Збаражчини.

19 серпня. Страйки в Збаражчинї на укінченю. До згоди не прийшло лиш в кількох селах а іменно: в Гнилицях великих, Мединї, Сухівцях, Ободівцї, Лубянках вижших, Розношинцях та Чернихівцях, де суть самі посесори жиди або властителї жиди; де був страйк у панів католиків, то всюди пани погодились. Пшеницї і жита всюда по ланах повижинані, позістає тільно до збору ярина. Стрейковим людем шкодили найбільше самі селяни з других сїл, як ось н. пр. В Гнилицях великих, шкодили селяне з Кошляк, дальше Сухівцям шкодили дуже селяне з Токів і Пальчинець, так що денно по 400 женцїв йшло з Токів до Суховець та з Кошляк до Гнилиць, в Чернихівцях шкодили люди з Лозової, в Ободівцї шкодили люди з Богданївки, Клебанівки та Камянок і т. д. — Пани посесори анї руш до згоди та здаєсь що уже в тих всїх селах не прийде до згоди.

З причини сих страйків так як у всїх инших повітах так і в збаражскім наступили ріжні процеси, арештованя і т. д. — В арештах слїдчих в Новім Селї сидїв довший час Тимко Комаринець з Гнилиць, що розганяв дїти згуртовані на дорозї і казав їм розходитись; за те єго арештував жандарм та на розказ комісаря відставив до суду, де тойже аж до дня 14 серпня пересидїв в слїдстві а по отриманю акту обжалованя відставлено Комариньця до Тернополя; на єго місце дня 13 с. м. арештовано єго сина Григорка Комариньця ученика IV. кл. реальної, котрий до нинї сидить в арештах в Новім Селї, за то, що драгонови мав сказати в відповідь: ти сам лайдак. — Дальше з арештованих 8-ох хлопів Кошляцких випущено аж до розправи 2-ох а 6-ох відставлено до Тернополя. Відставлено також до Тернополя з арештів судових в Новім-селї, Марка Шеремету з Медина, котрий також довший час сидїв в слїдстві за погрозу робітникови. Кільканайцять карних процесів відбулось в судї Новім Селї за перекрочене ріжних устав, та люди позголошували рекурси до Тернополя; терміна аппеляцийнї повизначувані на день 20 і 17 с. м. та здаєсь 3 і 10 на наст. місяць. — В Тернополи уже відбулось кілька процесів за стрейки, але обжалованих нїхто не боронив, (дописуватель був наочним сьвідком).

В суботу т. є. 16 с. м. як вертали Токівскі робітники з лану Суховецкого, поступили до коршми в Новім Селї на могорич, на котрий посесор Суховець дав опріч заплати за роботу, і оден з робітників, Андрух Салюк, почав розмову о страйках та жалував бідних людий суховецких що страйкують. На те Емилїян Осїнчук з Нового села сказав: Пощож ідеш на роботу коли так жалуєш? Андрух Салюк вийшов з корчми і пішов просто до жандарів (там єго запровадив арендар) і розповів, що Емілїян Осїнчук грозив єму, що „єму дасть, як він ще раз ту покаже ся“! Зараз в ночи о 12-ій годинї з суботи на недїлю та з 16 на 17 прийшов командант Пельчар до Емилїяна Осїнчука, забрав єго з собою і казав замкнути в арештах судових в Новім селї. Сей пересидїв цїлий день в недїлю не переслуханий, аж доперва в понедїлок о год. 9 рано, візвав судя Козловский Осїнчука на протокол, а то тому так пізно, бо опис подїї жандара Пельчара не був до того часу судови предложений. По переслуханю, дальше замкнено Осїнчука в слїдстві. — От так то арештують людий по судах за будь яку марницю та тримають в вязницях місяцями. Єще одну справу наведемо ту, котра відбулась в ц. к. судї в Новім Селї.

Дня 1 с. м. відбулась карна розправа против Теодора Короля з Кошляк і Семена Паздрія з Нового Села, оскаржених за переступство § 2. ус. з 15 листопада 1867 Н. 135 д. з. пр. п. і обох засуджено по пять днів а решту не замінюючи на гривну, за тото що дня 13 липня с. р. в Кошляках устроїли довірочну нараду за запрошенями. Сьвідки, при розправі зізнали, що двері від стодоли, де відбували ся довірочні збори, були відчинені, однак жаден з сьвідків не чув того, о чім в стодолї була мова. Судия Козловский видав вирок засуджуючий, мотивуючи єго тим, „że mnóstwo ludzi stojących około stodoły mogło słyszeć dokładnie przez otwarte drzwi co w stodole się dzieje“. Против того вироку зголосили оба оскаржені відклик до суду обводового в Тернополи, від вини і кари. — Дальше що до справ страйкових, в цїлій Збаражчинї спокій. Кінниця з сїл страйкуючих відійшла на маневри — а натомість прийшла інфантерия.— Нове Село 19/8 1902. — *Семен Паздрій.*

Процеси.

В днях 24/VII і 7/VIII відбувала ся в тернопільскім повітовім судї розправа против академика Луця Турчина і кількох селян з Глубічка великого о неправне скликане віча під голим небом. Се віче виросло в головах жандармів, бо сьвідки, слухані під присягою, ствердили, що нїякого віча не було, а була тільно звичайна селяньска прогулька. Війт спроваджений через жандарма, не розвязав віча, тільно сказав: „бавте ся дальше“, за що очивидно теж попав в неласку. Жандарм — мимо жаданя оборонця д-ра Гриневецкого — не хотїв виявити свого конфідента і судия увільнив всїх обжалованих.

Кілько громад страйкувало

сего остаточно нинькн сказати ще не можемо, бо крім поіменно вичислених в „Свободї“ і в „Дїлї“ громад, в яких вибух страйк, мали ми ще донесеня загальні, як приміром: „страйкує місточко Н. і околиця“ або „страйкує цїлий Н—ский кут“ чи „страйкує около 30 громад“ і т. п Кромі сего звісно нам тепер з надсиланих квестіонарів, що страйковано в селах, про які нїде в часописях не було згадки.

Поки-що з самих дописий виписали ми **422 поіменно названих місцевостий,** з 25 повітів, де страйковано. Дійсна сума є значно висша.

Після повітів страйкувало поіменно названих в „Дїлї“ громад: Заліщики — 53; Збараж — 34; Камінка — 33; Тернопіль — 31; Бучач — 30; Перемишляни — 29; Бережани — 28; Гусятин — 28; Золочів — 24; Теребовля — 24; Скалат — 22; Чортків — 22: Львів — 14; Підгайцї — 10; Бібрка — 10; Городок — 9; Борщів — 5; Броди — 5; Городенка — 4; Рогатин — 3; Коломия — 2; Богородчани Товмач, Рудки і Жидачів по 1-ій. Розуміє ся, що і ті числа є неповні, бо приміром нам звісно, що в Рудеччинї страйкували 3 села, а наш виказ обіймає тільно одно; а знов в Гусятинщинї обхопив стрейк поверх 40 сїл, а в нас виказано поіменно тільно 28, і т. д.

25-ий повіт.

Жидачівщина.

Мара страйку, яка висїла над селами Пісочна, Рудники і околишними, так напудила обшарників, що добровільно підвисшили платню. Однак не минулось і без страйку. Дїдич з Рудник Поляньский, виборчий аґітатор, платив робітникам з села Розвадова по коронї денно. Одного дня казав привезти робітників не викликуючи цїни. Люди поїхали на роботу думаючи, що одержуть звичайну заплату. Коли прибули на лан, казав їм пан жати на копи по 60 сот. від копи. Робітники не згодили ся і вернули всї домів. Похід самих жінок і дївчат тягнув цїсарскою дорогою якби процесия. На голові і раменах вилискувались серпи, з очий сипало огнем завзятя. Страйк скінчив ся другого дня побідою страйкарів, котрим дальше плачено по коронї денно.

Академика Василя Процева николаївский. суд засудив за переступство з § 23 зак. прас. на 70 К. Засуджений внїс відклик.

ДОПИСИ.

Гусятинщина.

Дня 7-ого с. м. з'їхав до Товстеньского комісар староства. Строка і жандарм разом з війтом прикликали голову читальнї „Просьвіти“ п. Йосифа Миштака на „протокол“. Комісар став питати п. Миштака, чи він читав у читальни людям брошуру Будзиновского, на що дістав потакуючу відповідь. Дальше питав п-а Миштака, чи читав “уставу„ коло церкви і чи не пускав людий на лан, що п. Миштак катеґорично заперечив. Комісар тодї випрямив ся в увесь зріст і „представив ся“ п. Миштакови так: „Знаєте, хто я є? Я комісар Строка той, що за вибори запакував тих до Тернополя! (зничить до кримiналу). Говоріть правду, то вас пущу, а нї — то всаджу до Тернополя!“ — і довго не думаючи, арештував невинного та поважного господаря і під ескортою чотирох драґонів і жандарма відставив до Гусятина. — Другого дня, се єсть 8 ого

с. м., п. Строка взяв війта і жандарма та разом робили ревізию в читальни. Війт на приказ комісаря, порозбивав замки від шафи, а комісар, перевернувши всї книжки і папери, забрав щось 3 числа „Свободи“, але... американьскої та протокол. Війт винишпорив ще на печи, на гладущику з молоком брошурку про страйки, — і то забрали, а шафу звязали мотузком і опечатали. — Третого дня прикликали п. Миштака перед старосту. Сей почав питати то саме, що комісар та грозив „Тернополем“, кажучи до п. Миштака: „я тебе знаю“ (що за безличність говорити горожанинови і голові читальнї через „ти“! — *прим. Ред.*). Се відносило ся до виборів. По тім, 9-ого с. м. відставлено п. Миштака до суду. Судия списав протокол а п. Миштак зголосив рекурс против арештованя. 13-ого с. м. наказано з Тернополя пустити п. Миштака на волю. І так 5 днів пересидів він безвинно.

НОВИНКИ.

— **Спростоване.** В ч. 31. Свободи оголошено на підставі дописи, що отворенє читальнї в Гриневі відбуде ся дня 31 с. м. о год 3 пополудни. Се неправда. Річ має ся так: Я перший дав почин до заснованя читальнї, вносячи еще минувшого року статут до намістництва через головний виділ „Просьвіти“ у Львові Статут вже затверджений, але до отвореня не мож еще приступити, бо се сполучене з коштами, котрих я не можу покрити виключно моїми грішми. Всї дотеперішні кошти поніс я і лиш я сам. Від одного чоловіка не мож вимагати, аби платив за всьо і за всїх, щоби заплатив за всї потрібні читальни ґазети і книжки, о що дописувателеви здає ся розходилось. Я цікавий, чи дописуватель причинить ся до коштів! Я вже і без читальнї предплачую „Свободу“, „Громадский Голос“ і „Комаря. Нехайже дописуватель не мішає ся в несвої справи, як не знає як, і як не хоче помочи в роботї другим, як жде на „опихане“. Даниїл Шарабура нач. громади.

Спростованя не могли ми умістити в попереднім числї „Свободи“, бо оно прийшло в четвер, а „Свобода“ замикає ся в середу. Письма злобного і несовісного дописувателя не можемо прислати, бо ми кожде письмо зараз по переписаню єго до друку палимо, отже вже єго не маємо. О скілько собі пригадуємо, було там так само, як надруковано в „Свободі“.

Реданция.

— **Пересуненє зелїзничого мосту.** Американьскі інжинєри доконали недавно не абиякої штуки. Удало ся їм пересунути міст о 15 стіп, збудований на ріцї Ранітан в Пенсильванії, що важить 2.000 тон і є 900 стіп довгий. Сю штуку доконано між 12 а 1 годиною в полуднє, як лиш перейшов поїзд, а цїла штука давно наперед підготована, тревала 20 мінут, так що зараз привернено сполученє зі шляхом і по пересуненім мостї перейшов вже о 12½ год. тягаровий, а в кілька мінут за ним і особовий поїзд. Тій незвичайній роботї придивляла ся кількатисячна товпа народа, а в руху було 8 льокомотив.

— **Дощ муравлїв.** З Теплиць доносять, що там недавно упала на місто хмара крилатих мурашків і покрила грубою вествою улицї міста.

— **Женщина головою розбійників.** З Ясс доносять, що властям удало ся вислїдити небезпечну шайку розбійників, котра від довшого часу непокоїла доколишних мешканців. При близшім розслїдї справи показало ся, що провідником шайки була молода 22 лїтна, дуже гарна женщина, що відзначалась найбільшою лютостю при всякого рода рабунках і убійствах. Єї закидають 68 убійств, 198 насильств, 648 рабунків і звиш 500 нападів.

— **Отворенє нової, 22-ої філії „Просьвіти“,** першої на цїлу західну Галичину, і також читальнї „Просьвіти“, в Новім Санчи, відбуло ся в недїлю пополудни дуже величаво. Явило ся до 100 осіб: члени філії з сандецкого і грибівского повіту і члени читальнї з Нов. Санча, а також гостї зі Львова, Перемишля і Кракова, інтеліґенция і міщаньство, особливо-ж місцеві робітники зелїзничі: заступлене було й жіноцтво. Не було лиш околичних сьвящеників, на скрізь москвофільских, і тілько спорадично явили ся удержувані в темнотї та тероризовані тими сьвящениками селяни. Яко відпоручник Головного виділу „Просьвіти“ прибув голова сего товариства посол Романчук; єго витали і приймали овацийно. Вибрано виділи обох товариств (голова філії посол Яворский, заступник голови суд. радник Лініньский; секретар д-р Левицкий) і порішено зараз з надходячим шкільним роком отворити нову, україньско-руску бурсу, до котрої вже й пороблені потрібні приготовленя. До філії „Просьвіти“ вписало ся доси 40 членів, до читальнї 72, а вже зголошують ся і дальші. Лемківщина, за ініциятивою і під проводом тамошної сьвітскої інтеліґенциї, особливо посла Яворского і радника Лініньского, рухає ся живо і подає добрі надії на будучність, помимо кирині темних духів москвофільских. — В вечер пращано громадно а сердечно від'їзджаючих гостий на двірци зелїзницї співом „Ще не вмерла Україна“, котрий спів лунав і в сали зборів по скінчених зборах та на послїдувавшім дуже оживленім комерсї.

— **Парцеляция Зимної-води-Рудна.** Краєвий Союз Кредитовий має до парцеляциї маєток Рудно, перша стация на шляху желїзничім. Величина посілости около 350 морґів, обіймає клїматичну стацию з лїсом (77 морґ.) і два хутори, один з млином і 35 морговим ставом, а другий в самій серединї села і понад тором, також зі ставом і саджавками Положенє цїлого маєтку дуже гарне. Родить ся жито, картофля, конюшина; продукция набілу і ярини для Львова. Морґ орної землї 130—180; сіножати 160—180; лїс 300—350 зр. Можуть бути продані також цїлі комплєкси на пр. клїматичний заклад з лїсом або котрий з хуторів. Задля інтензивної підмійскої господарки і задля промислового характеру, чи то цїлого маєтку, чи то частин єго, пожадані зголошеня з більше промислового підмійского населеня.

Диренция.

— **Кровава еґзекуция.** З Сеґедину на Угорщинї доносять, що там дня 14 с. м. два жандарми закололи баґнетами селянина Івана Гаврилова за те, що опирав ся фантованю єго рухомостий за податок.

— **На острові Цайльонї** оповідають собі веселу історийку про плянтатора чаю, що мав шклянне око. Одного дня не мав часу надзирати над робітниками туболцями на плянтациях, але опустити плянтацию не міг, знаючи добре, що робітники перестануть робити. В тім впав він на щасливу гадку. Скликав людий і сказав до них: „Я іду, але лишаю своє око, що буде надзирати над вами“. Говорячи се виняв шклянне око і поклав єго на крачок дерева. Через якийсь час робили туболцї як чорні воли, думаючи, що око видить все. Але прийшов знов один з туболців на щасливу гадку. Взяв горнец і прикрив ним око. Як робітники побачили, що око нїчо не видить, полягали всї і позасипляли.

— **Страшною смертию** згинув в однім з пограничних ческих сїл рубач Іван Йозак. Він розлупував в лїсї за помочию клина пень і хотів переконати ся, чи клин добре всаджений, та при тім вложив руку в розколене дерево. Нараз клин якось висунув ся а пень зловив Йозака за руку, мов би зелїзними клїщами і тиснув так, що аж кости пукали. Бідний рубач страшно мучив ся, кричав і кликав на поміч, але що то було в глубокім лїсї, то нїхто того не чув. Від страшного болю дур і розпука єго брали ся; сягнув по сокиру, що стояла побіч пня, замахнув ся другою рукою і сам собі відрубає руку. Ледви то зробив, як і зімлїв та впав на землю. Не було кому ратувати; кров споплила з нещасливого; єго застали опісля вже неживого.

— **Ножем в серце.** В Жнятинї сокальского повіта заколов ножем в серце Мих. Думка 22-лїтного Стеф. Думку. Сталось се в ночи з 17 на 19 с. м. коло корчми. Причиною була горівка, бо оба були пяні. *Г. М.*

— **Спілка ошад. і позичок в Крилосї,** замкненє рахункове і білянс за рік 1901: Число членів 124. Стан чинний 4990 К. 76 сот., стан довжний 4.968 К. 57 с. чистий зиск 22 К. 19 сот. стан уділів 1.221 К. резервовий фонд 372 К. 39 сот. касовий оборот 8.600 К.

Гампль вр. *Духович* вр.

З друкарнї Народової (Манецких), Львів, Коперника ч. 9.